

Az induló közvita elméleti-tudományos és gyakorlati-politikai elemeinek szükségszerű egymásbafonódása

Tekintettel a napirendre tűzött kérdések természetére, ez a vita elsősorban eszmei-politikai jellegű lesz. Ennek a vitának kell beindítania újabb eszmei-politikai harcunk folyamatát.

Számolnunk kell tehát azzal, hogy az elkövetkező időszakban rendkívül erőteljes eszmei-politikai tevékenység vár ránk, s ennek tartalma mindenképpen túlnővi majd az alkotmányos szövegek által adott kereteket. Ilyen helyzetben a mi felelősségünk is növekszik. További harcot kell folytatnunk az új forradalmi egység megteremtéséért, a liberalizmus, a nacionalizmus, a technobürokratizmus és az opportunizmus felett aratott győzelem alapján, tovább kell folytatnunk az eszmei-politikai differenciálódás folyamatát ezen az irányvonalon. Amit a VKSZ Tartományi Bizottságának 52. és 56. ülésein elértünk, annak rendkívüli a jelentősége, de ezek az előretörések folytonosan újabb igazolást és elmélyítést igényelnek. Ezért az alkotmányvita voltaképpen vita a továbbfejlődés jellegéről és irányáról, és e tekintetben mindenkinek egyértelmű álláspontra kell helyezkednie.

Sokkal mélyebbre kell hatolnunk mindabban, ami ma a munkaszervezetekben történik; oda kell figyelniük, hogy mi hangzik majd el az alapszervezetekben a politikai életről és az akcióról — a Kommunista Szövetségben, a Szocialista Szövetségben, a szakszervezetekben, a Harcosok és a Tartalékos Tisztek Szövetségében és külön az Ifjúsági Szövetségben.

Nem szabad mellékesnek tartanunk a tarkaságot és eszmei-politikai különbségeket, minden dolognak a végére kell járnunk. Ennek a vitának a levezetése tehát egyet jelent az eszmei-politikai harc vezetésével az olyan erők ellen, amelyek megpróbálnak szembe szegülni az öngazgatásos szocialista fejlődés következetes irányvonalával, az olyan erők ellen, amelyek megpróbálnak anarcholiberalista, nacionalista és dogmatikus irányzatokat érvényesíteni ezekben a változásokban, s ugyanakkor ebben a harcban meg kell erősítenünk minden eddigi győzelmünket.

Mindazok a kérdések, amelyek most az új változások során felvetődnek, már napirenden szerepeltek akkor is, amikor szembekerültünk az anarcholiberalizmussal, a nacionalizmussal és a technobürokratizmussal.

A tény, hogy most hozzáláthatunk ezekhez a mélyreható változásokhoz, amelyek tovább erősítik a munkásosztály helyzetét és a szocialista öngazgatású átalakulást, azt tanúsítja, hogy a szembenálló, ellenforradalmi erők ellen vívott harcunkban győzelmet arattunk. Ezek a megoldások tehát már magukban foglalnak egy győzelmet. Ugyanezen az irányvonalon azonban, amely, azt mondhatjuk, a JKSZ Elnökségének 21. ülésével vette kezdetét, folytatnunk kell a további harcot.

Az alkotmányos változások teljes mértékben összhangban vannak forradalmunk osztályforradalmi és történelmi szükségleteivel. Nem két dologról van tehát szó: az alkotmányos változások és a Kommunista Szövetség forradalmasításáért folyó forradalmi eszmei-politikai harc azonos törekvést fejeznek ki. Mindazoknak az elemeknek a belső összhangjáról van itt szó, amelyek konkrét történelmi formában meghatározzák forradalmunkat.

Különleges véleménykutatás lesz ez a társadalom valódi problémáiról, népszavazás további forradalmi fejlődésünk alapvető irányzatairól. Ennek révén valósul meg az öngaz-

gatású szocialista erők osztályjellegű szervezkedésének és egyesülésének további folyamata, s így erősödik a társadalmi és eszmei-politikai stabilizáció folyamata.

Persze, tudatában kell lennünk annak, hogy a közvitában jelentős bírálatok is elhangzanak majd, s ezeket nem szabad vándorolni hagynunk, erőtlennül, helyes címzés nélkül. A Szocialista Szövetség által szervezett haladó erőknek támogatniuk kell az ilyen kritikát, ha az a szocialista öngazgatású társadalom perspektíváiból tekint a dolgokra. Ezért ennek a vitának el kell vezetnie a felelősségutadat további erősödéséhez, a bírálat és az önbírálat további ösztönzéséhez. Számolnunk kell azzal, hogy egyes szervek és egyének nem a legjobb megvilágításba kerülnek, ha ez a vita érvényre juttatja a maga kritikai jellegét.

Ösztönöznünk kell azt a törekvést, hogy az irányzatokat és a terveket összevessük a tényleges helyzettel. Ilyen alapon kell mozgásba lendítenünk a szocialista erőket, mindenkéltt a munkásosztályt.

Az új alkotmányos és politikai rendszer minden intézménye és alapelve az öngazgatású társadalom osztályjellegének elmélyítését és további erősítését kívánja elősegíteni, az öngazgatásos szocialista termelési viszonyok továbbfejlesztésének célját szolgálja, akár a társult munkáról, a munkásosztály életének és tevékenységének alapszervezetéről, akár a szélesebb társadalmi keretekről van szó — a kommunáról, a tartományról, a köztársaságról és a szövetségről —, s erősíti a nemzeti egyenrangúságot. És éppen mert a fejlődésnek ebben a szakaszában erősíti a társadalmi folyamatok osztálytartalmát, különös jelentőséget kaptak a munkásosztály szervezkedésének és befolyásának alapvető formái és módszerei, a társult munka és a küldöttségi rendszer. Ezzel együtt fokozódik a felelősség is a társadalmi folyamatok szocialista osztályjellegű tartalmáért. Nem az alkotmányos rendelkezések egyszerű alkalmazásáról van szó, nem egyszerűen új alkotmányos „köntösbe” akarjuk áthelyezni magunkat. Új társadalmi tartalomról van szó, amit csak osztály-forradalmi harccal valósíthatunk meg. Ebben mutatkozik meg ennek a folyamatnak aktív, harci jellege. Nagyon fontos, hogy mindjárt ezzel a tudattal álljunk hozzá. Amíg a polgári társadalom formálisan fejezi ki az átalakulás céljait, és a viszonyokat is kialakítja, melyek között az osztályharc folyik, a szocialista társadalom a teljes igazságot kimondhatja az osztályharcról, a társadalmi változások tartalmáról, és ténylegesen harcolhat értük.

Egyes dolgoknak mélyreható, elvi jelentőségük van, és ezekért nyílt harcot kell folytatnunk — ilyen a szövetség új szerepe és sok más kérdés. Nyomatékosan amellet kell lennünk, hogy a változások mélyre hatoljanak, s hogy politikai tartalmuk és értelmük osztályjellegű legyen. Föl kell ébresztenünk és érvényesítenünk kell a belső társadalmi osztályérdekeket, és ilyen alapon kell elérnünk a szerveágazó szociális mozgást és tevékenységet. Ennek a vitának nagy hatással kell lennie az alkotmányos változások egész folyamatára. Nagyon fontos tehát, hogy megfelelő politikai tudatot alakítsunk ki az új változokról. E tudat segítségével térhetünk át az új viszonyokra, amelyek az alkotmány határoz meg.

Néhol az elmélet és az elméleti gondolkodás erőteljesebb kíséretére is szükség lesz. És amennyire csak lehet, minél inkább be kell vinni a vitába az elméleti gondolkodást és a tudományos hozzáállást, noha az egész vitát semmiképpen sem tehetjük át elméleti síkra a maga rosszabb értelmében, nehogy az előterjesztett rendelkezésekből és irányzatokból kiszűrjük a valódi életet és a tényleges problémákat. Éppen ellenkezőleg, a vita és az elkötelezettség alapját a gyakorlatnak kell megadnia. Ezért ez a vita mindenkié, függetlenül attól, hogy ki milyen képzettségi szinttel és elméleti felkészültséggel rendelkezik.

Az állam létezése a társadalmi viszonyok osztályjellegét fejezi ki, melyek között a munkásosztály megvalósítja hatalmát és öngazgatását, s ugyanakkor megnyitja az állam elhárításának perspektíváját olyan mértékben, amilyen ütemben megváltoztatja a viszonyokat és társadalmi feltételeket, amelyek szükségessé teszik az állam fennállását. Az öngazgatás új megnyilvánulása a társadalmi viszonyoknak, melyek között a hatalom közvetlenül adott, s ezért nem is úgy jelentkezik, mint valakinek a hatalma mások felett, hanem mint a társadalmi célok közvetlen megvalósulása az élet különböző területein, a fejlődésben és igazgatásban. Bármennyire is módosítja ez a folyamat az állam jellegét és funkcióinak mennyiségét, annál inkább azt is megköveteli, hogy fennmaradt funkcióinak az állam következetesen eleget tegyen. E funkciók megvalósítását mi nem tekinthetjük csupán a történelmi szükséglet elvi keretének, hanem a gyakorlat élő nyelvére kell lefordítanunk, a társadalmi-politikai közösség tényleges képességére, a magunk káderhelyzetére. Mi bizonyos lemaradásról beszélhetünk, amikor az állam osztályjellegűségének megvalósításáról van szó, s épp ezért nem tekinthetünk el attól, hogy gyökeres változásokhoz folyamodjunk a hatósági szervek és az állam hatóképessége tekintetében. A Kommunista Szövetség kritikai viszonyulása az államhoz szolidarosan azt szorgalmazza, hogy új utakat és megoldásokat találjunk az öngazgatásos szocialista viszonyok továbbfejlesztésében és az állam szerepének

folytonos fejlesztésében e viszonyokkal összhangban. Ezzel szemben az antiszocialista erők, amikor az államot bírálják, voltaképpen a társadalom fejlődésének osztályjellegű irányát kritizálják, az öngazgatásos viszonyokat és mindazokat az elkerülhetetlen változásokat bírálják az állam jellegében, melyek az új viszonyokból erednek. Azt a kritikát tehát, amelyet az anarcholiberalisták, az ultrabaloldaliak, a technokraták és más hasonlók irányítanak az állam felé, s amelyeknek kiindulási pontja minden esetben öngazgatásellenes és antiszocialista, határozottan el kell vetnünk, s ezáltal is teret kell biztosítanunk az öngazgatású szocializmusról kialakított tudat további megerősödéséhez.

Vagy például, amikor az autonómia kérdéséről van szó, mi már leszámoltunk mindazokkal az erőkkel, amelyek bármilyen eszmei-politikai értelemben, történelmileg vagy társadalmilag kérdésessé tették létjogosultságát. Ezt a harcunkat a továbbiakban is igazolnunk kell a tartományban végbemenő társadalmi folyamatok osztálytartalmának erősítésével, mert csak ez képezheti anyagi alapját összeütközéseinknek azokkal az erőkkel, amelyek az autonómia érvényesülése ellen dolgoznak. Egyes dolgokra tehát külön is fel kell hívnunk a figyelmet, és le kell szűrniünk a nyílt vita igazi tanulságait. Síkra kell szállnunk azért, hogy teljes felelősséggel vegyünk részt a vitában.

Az alkotmányvitát kapcsolatba kell hoznunk a jelenlegi állapotok bírálatával, s még erőteljesebb harcot kell indítanunk a bürokratizmus, a technokratizmus, a nacionalizmus és a liberalizmus ellen. Ilyenformán ez a tevékenység szervesen kapcsolódik a platformról folyó vitához és a JKSZ X. kongresszusára való felkészüléshez, amint azt már Jan Širka elvtárs is megállapította. Ez a vita tehát nem lehet egyszerű tájékoztatás, hanem eszmei-politikai akciónak kell lennie, minden következményével, ami ebből ered. Nagyon érzékeny, felelősségteljes politikai munkáról van szó.

Végül hadd állapítsam még meg, hogy a társadalmi viszonyok jelenlegi állapota elmarad, helyenként számottevően lemarad az alkotmányos megoldások szintjétől, és pedig elsősorban az alkotmány valóraváltása terén észlelhető gyöngeségek miatt. A mai társadalmi gyakorlatban azonban, kiváltképpen a Levél és Tito elvtárs beszéde óta jelentős anyagi, társadalmi és eszmei alapok és feltételek jönnek létre az új folyamatokhoz. Nagyon fontos, hogy ezekbe kapaszkodjunk, ezekre támaszkodjunk akcióink során, mert csak így rehetjük erőteljesebbé ezeket a folyamatokat. Nem lehetünk elégedettek a tervezett átalakulás eszmei-politikai és társadalmi mélységeivel, ha ugyanakkor nem vagyunk képesek szüntelenül arra, hogy létrehozzuk és folytonosan megújítsuk az öngazgatású átalakulás osztály-társadalmi bázisát. Éppen ezért ennek a mostani vitának is sok irányú társadalmi hatása és értelme van. Mindenütt, minden társadalmi környezetben ténykedésre, harcra van szükség. Erősítenünk kell kritikai tudatunkat a társadalom helyzetéről, és minden esetben meg kell találnunk a gyakorlati utat az alkotmányban tartalmazott célok eléréséhez. Semmit sem veszíthetünk, ha minden esetben világosan beszélünk a magunkra vállalt feladatok súlyáról. Ennek a világos beszédnek azonban semmi köze sincs a kishitűséghez, a kételyekhez, a ködösítéshez stb. A legfontosabb, hogy tovább erősödjön a munkásosztály tudata önnön helyzetéről és arra vonatkozóan, hogy az új társadalmi viszonyok szövődésében minden szálát a maga kezébe kell vennie.